

בבא קמא קיב

עניין: דברי רב פפא דשואל שטבח בשבת פטור דקלב"מ

בית ישי סי' פו

והנה צ"פ הפועלים (נ"ד ח') תנן, מתנה ש"ח להיות פטור משבועה והשואל להיות פטור מלשום נושא שטר והשוכר להיות פטורין משבועה ומלשום. ומסיק בגמ' אפילו תימא ר"מ, שאני הכא דמעיקרא לא שעבד נפשיה. ופירשו תוס' כתובות (נ"ו סד"ה הרי) בתירוץ השני ח"ל, דחייבתו תורה, ש"ש על שלוקח שטר, ושואל לפי שכל הנאה שלו, ומשעבדים עצמם לכל הכתוב בפירשה. הלכך במקום שאין משעבדים עצמם פטורים עכ"ל. ובתוס' הרא"ש שם ז"ל, והדבר תלוי בדעת עמנו ולפי הנאמן משעבדין עצמן כאלו הקונה מקח מתנה מה שיראה, הלכך במקום שאין משעבדין עצמן פטורין עכ"ל. א"כ יש לתמוה טובא על הי"מ מהא דמוכח בגמ' כתובות ל"ד וצ"ק קי"ב, דאף בחיוב תשלומין של שואל אמרינן קל"מ. דאמרינן התם, דלמ"ד שואל משעת אונס מתחייב ולא משעת משיכה, אזי הדין דהיתה פרה שאולה לו וטבחה בשבת פטור. וקשה, נהי דעל מעשה הטביחה אמרינן קל"מ, אבל חיוב שואל שלו להיכן אול, ולא יהא אלא מתה מאליה. אלא ע"כ אף אחיובי שואל אמרינן קל"מ. ואמאי, והא חיובו צ"ל בדרך תנאי ומו"מ שקיבל עליו חיובי שומר.

ויש להמתיק הדברים בגדר חיוב שומרין (בין לטעם הי"מ ובין לטעם שכתבנו לולא דצריהם). דנראה דהך חיוב תשלומין שחייבה תורה לשומרין גדרו הוא תשלומי נזקין. והיינו, דגדר חיוב שומרין הוא, דמה שהזק הפקדון מאליו נחשב כאלו הזקן השומר צדיים. והדבר מפורש בגמ' צ"ק ד' ב', והא ש"ח והשואל נושא שטר והשוכר דאזיק שור הוא כו'. ושם י' ב', תשלומי נזק, מלמד שהבעלים מטפלין בנבלה. מנה"מ כו', אם טרוף יטרף יציאהו עד כו'. והא האי קרא צ"ש כתיב, והיאך ילפינן מיניה למזיק צדיים, דילמא מזיק חמור טפי. אע"כ דכל שומר חיובו מטעם מזיק. וכ"כ התוס' בגיטין מ"ב ב' ד"ה ושור כו', ואין לחלק בין שומרים לאדם המזיק, מדפריך צ"ק והא ש"ח והשואל כו' אדם דאזיק שור הוא ע"ש.

שפת אמת משפטים תרל"ו

בפסוק ¹¹ וכי ישאל כו' בעליו עמו לא ישלם. כי כל מעשי האדם נמשכין אחר עצמות האדם בכללו. וה' יתברך נתן לכל אדם כלים יקרים כל החושים ונשמה הטהורה שכתוב בזהר הקדוש ¹² על פסוק (שמות כא, ז) כי ימכור כו' בתו לאמה כו' והאדם עושה בה כל חפצו. וכל הנאה שלו ואם כן חייב באונסין. אך העצה על ידי מסירות נפש להקב"ה בכלל נקרא שאילה בבעלים. כי לא שייך שיהיה ה' נשאל לאדם רק על ידי השתעבדות במסירות נפש למקום כמאמר (איוב לה, יד) אם ישים אליו לבו כו' ונשמתו אליו יאסוף הרי הוא עמו במלאכתו ופטור באונסין. ובאמת כי איך יחייב ה' על אונס רק שאם אינו מקבל עול מלכות שמים כראוי כל האונסין נחשבין כפשיעה. ואם בכללו תחת עול יראת ה' נחשבים המעשים לאונסין. ומצינו מתה מחמת מלאכה. אף כי השכל מחייב שכל החסרונות מצד האדם השואל. אף על פי כן לפעמים כך רצונו יתברך שנותן לאדם עבודה שלא יוכל לגמרה על כן לא יפול לב האדם בראותו שאין השעה עומדת לו לגמור כל מעשיו כראוי. והבין: